

Warszawa, 12.10.2023 r.

Dr hab. Ludwika Wojciechowska, prof. UWM
Katedra Psychologii Klinicznej, Rozwoju i Edukacji
Wydział Nauk Społecznych, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski
Olsztyn

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Olgi Capały

pt. „Uwarunkowania podmiotowe i środowiskowe równoważenia obowiązków życia rodzinnego i zawodowego przez młode matki”

Uniwersytet Jagielloński

Promotor: dr hab. Ewa Gurba, prof. UPJPII

Wprowadzenie

Rozprawa doktorska mgr Olgi Capały stanowi monografię badawczą liczącą 430 stron, w tym treść pracy obejmuje 338 stron, a na 14 stronach zamieszczona jest bogata literatura cytowana, zawierająca 205 pozycji w języku polskim oraz angielskim. Pozostałych 76 stron stanowią załączniki, w których znajdują się opisy dodatkowych badań oraz zaprezentowane są wybrane narzędzia pomiarowe użyte w projekcie badawczym autorki. Praca jest klarownie skonstruowana zgodnie z klasycznym schematem przewidzianym dla tego typu prac. Składa się z trzech części – z teoretycznych podstaw badań własnych, metodologicznych założeń badań własnych oraz analizy i interpretacji wyników.

Autorka rozprawy podejmuje istotną współcześnie i znaczącą z punktu widzenia naukowego i praktycznego problematykę dotyczącą radzenia sobie przez młode matki z godzeniem dwóch kluczowych dla okresu wczesnej dorosłości ról, czyli roli rodzinnej i zawodowej. Istotnym elementem rozprawy jest nowatorskie podejście do dyskusji nad określeniem konstruktów równowagi/równoważenia, wkład we wzbogacanie teorii psychologicznej dotyczącej funkcjonowania rodziny, a także ukierunkowanie na znalezienie odpowiedzi na ważne z punktu widzenia praktyki pytanie o najkorzystniejszy typ równowagi dla kondycji psychicznej młodych matek.

W pierwszej części rozprawy znajduje się sześć rozdziałów, w których w sposób wnikliwy zostały zaprezentowane zagadnienia odnoszące się do specyfiki zadań rozwojowych młodych kobiet z perspektywy zjawiska równowagi/równoważenia oraz jego uwarunkowań i konsekwencji. W rozdziale pierwszym znajduje się charakterystyka wczesnej dorosłości, w drugim – spojrzenie na główne role społeczne podejmowane przez kobiety, czyli na rolę rodzinną, zawodową oraz płciową. Następny rozdział dotyczy opisu równoważenia życia rodzinnego z zawodowym z uwzględnieniem problemu konfliktu pomiędzy rolami oraz wskazaniem na korzyści płynące z pracy zawodowej kobiet dla życia rodzinnego. W kolejnym rozdziale omówione są uwarunkowania i skutki równoważenia oraz osiągnięcia równowagi pomiędzy życiem rodzinnym i zawodowym. Piąty rozdział poświęcony jest analizie dobrostanu psychologicznego na tle życia rodzinnego i zawodowego matek, a w szóstym przybliżone jest zagadnienie płci psychologicznej.

Część druga, zatytułowana „Metodologiczne Podstawy Badań” – to wyczerpujący opis projektu badawczego czyli problemu i pytań badawczych, hipotez, narzędzi pomiarowych, grupy badanej oraz procedury badań. Z kolei obszerna część trzecia dotyczy analizy i interpretacji uzyskanych danych empirycznych, co zostało zorganizowane w dwa duże rozdziały „Analizę uzyskanych wyników badań” oraz „Dyskusję uzyskanych wyników badań własnych”, a także w trzeci rozdział zatytułowany „Podsumowanie oraz rekomendacje do dalszych badań”. Prezentacja wyników badań, jak i dyskusja wyników jest uporządkowana logicznie oraz spójna z pytaniami i hipotezami badawczymi. Poza analizami zgodnymi z wiodącą tematyką pracy czyli zgłębianiem zjawiska równowagi pomiędzy rolą rodzinną i zawodową, pojawia się dodatkowy wątek kontekstowy o charakterze zmiennej zakłócającej przebieg badań, odnoszący się do roli pandemii COVID-19 i obciążenia psychicznego z nią związanego badanych matek. W podsumowaniu pracy autorka syntetycznie ujmuje najważniejsze osiągnięcia badawcze oraz dzieli się refleksją na temat pożądanych modyfikacji projektu przyszłych badań.

Całość rozprawy cechuje ogromna staranność w ukazywaniu złożoności badanej problematyki i trafność w odwoływaniu się do bogatej literatury przedmiotu, a także dojrzała naukowo prezentacja sensu teoretycznego i praktycznego prowadzonych dociekań i badań. Należy także zwrócić uwagę na przejrzystość i jasność logicznego wywodu, ponadto na staranne opracowanie monografii pod względem językowym oraz troskę o jej estetykę.

Problem pracy oraz teoretyczne podstawy badań

Tematyka pracy mieści się w obrębie zainteresowania psychologii rozwoju, psychologii rodziny oraz psychologii pracy. Bazą teoretyczną wyznaczającą rozważania, hipotezy, jak i koncepcję

badania jest typologiczny model równowagi pomiędzy życiem rodzinnym i zawodowym. Zastosowanie tego modelu w niniejszej pracy, jak podkreśla autorka, ma charakter nowatorski na gruncie polskiej psychologii. Jego walorem jest postrzeganie relacji pomiędzy rolami rodzinnymi i zawodowymi nie tylko w kategoriach konfliktu, jak często jest to obecne w literaturze przedmiotu, ale również z perspektywy pozytywnej czyli uznającej możliwość wzajemnego wzbogacania się obu ról. Wzbogacanie się ról rozumiane jest jako efekt doświadczeń nabytych w trakcie pełnienia jednej z ról, które mogą sprzyjać realizacji drugiej z ról.

W modelu typów równowagi (rys. 1) uwzględniane są cztery typy równowagi pomiędzy życiem rodzinnym i zawodowym, wyróżnione na podstawie kryteriów zróżnicowania lub podobieństwa w nasileniu konfliktów oraz w nasileniu wzajemnego wzbogacania się ról. I tak pierwszy typ, określony jako *korzystny* cechuje się niskim nasileniem konfliktu oraz wysokim poziomem wzbogacania ról; drugi typ – *szkodliwy*, w którym występuje wysoki poziom konfliktu i niski poziom wzbogacania ról; trzeci typ – *aktywny*, charakteryzujący się wysokim nasileniem konfliktu oraz wzbogacania ról, oraz czwarty typ – *pasywny*, którego cechą jest niskie nasilenie zarówno konfliktu, jak i wzbogacania ról. W dotychczas prowadzonych badaniach koncentrowano uwagę na dwóch pierwszych typach relacji pomiędzy rolami, podczas gdy w recenzowanej pracy, jak zaznacza autorka, novum stanowi uwzględnienie wszystkich czterech typów. Należy zgodzić się, że poszerzenie analiz o dwa pomijane wcześniej typy równowagi jest zabiegiem słusznym, pozwalającym na lepsze poznanie i zrozumienie złożoności związków pomiędzy życiem rodzinnym i zawodowym.

Celem badań własnych było poszukiwanie zależności pomiędzy czynnikami podmiotowymi i środowiskowymi a ukształtowaną równowagą pomiędzy dwiema dziedzinami życia – rodzinną i zawodową. Jednocześnie istotnym aspektem badań własnych było ustalenie, co można uznać za kluczowe z punktu widzenia zastosowania praktycznego rezultatów badawczych, który z wyróżnionych w modelu typów równowagi jest najbardziej optymalny dla funkcjonowania młodych matek.

Autorka w sposób przemyślany i dogłębny dokonuje analizy dostępnej literatury pod kątem jak najlepszego rozumienia równowagi pomiędzy życiem rodzinnym i zawodowym oraz możliwie najbardziej trafnego zdefiniowania tak zjawiska konfliktu pomiędzy tymi sferami życia, jak i wzajemności we wzbogacaniu życia rodzinnego i zawodowego. Prezentuje także uwarunkowania jakości kształtowania się balansu pomiędzy życiem rodzinnym i zawodowym oraz efekty pozyskania tej równowagi, zwracając przy tym uwagę na brak w dostępnych badaniach oceny kierunku relacji

między kontekstem rodzinnym i zawodowym, jak i antecedensów oraz konsekwencji równowagi ról uwzględniających współwystępowanie konfliktu pomiędzy nimi i ich wzbogacania.

Wśród czynników odpowiedzialnych za osiągnięcie równowagi między życiem rodzinnym i zawodowym autorka wymienia uwarunkowania środowiskowe, czyli cechy strukturalne rodziny takie, jak liczba i wiek posiadanych dzieci, obecność członka rodziny wymagającego opieki, udział innych osób w opiece nad dziećmi oraz czas pracy obojga partnerów. Do nich dołącza subiektywne odczucia związane z percepcją doświadczanych obciążeń oraz poziomu wsparcia ze strony współmałżonka. Nasuwa się w tym momencie uwaga, czy słuszne jest zaliczanie subiektywnego odczucia jednostki na temat cech środowiska do opisu obiektywnych uwarunkowań środowiskowych. Wydaje się, że specyfika percepcji otoczenia bardziej kwalifikuje się do cech podmiotowych.

Na poddane przez autorkę analizie kolejne czynniki – podmiotowe, składają się płeć psychologiczna w ujęciu koncepcji Sandry Bem oraz przekonania jednostki na temat ról płciowych. Zwrócenie uwagi przez autorkę na znaczenie społeczno-kulturowego wymiaru płci dla kształtowania się hierarchii ważności ról oraz budowania równowagi pomiędzy nimi, jest bardzo cenne z punktu widzenia celu pracy. Pozwala również na weryfikację stereotypów odnoszących się do preferencji, zwłaszcza kobiet, wobec życia rodzinnego i zawodowego.

Należy też uznać za słuszne przyjęcie założenia o subiektywnym dobrostanie psychicznym jako dowodzie na doświadczanie przez matki określonego typu równowagi jako optymalnego lub mogącego stanowić czynnik ryzyka. Koncepcja dobrostanu psychicznego została kompetentnie przybliżona, a także uzasadniony został sens jej wykorzystania w badaniach własnych.

Autorka dysertacji założyła, że możliwość wystąpienia balansu, bądź rozbieżności między pełnionymi rolami rodzinnymi i zawodowymi jest szczególnie ważna w okresie wczesnej dorosłości, gdy jednostka wprawdzie dysponuje bogatymi zasobami fizycznymi, poznawczymi, społecznymi, czy emocjonalnymi, ale jednocześnie staje w obliczu wielu nowych i trudnych wyzwań rozwojowych. Doktorantka również trafnie dostrzegła, że współcześni młodzi dorośli wykazują często brak punktualności przy podejmowaniu decyzji o rozpoczęciu pracy zawodowej lub posiadaniu potomstwa. Wskazała jednocześnie na pojawiające się nowe wzorce funkcjonowania w bliskich związkach. Uzasadniła ponadto swoje szczególne zainteresowanie problemem równowagi między rolami macierzyńskimi i zawodowymi pełnionymi przez młode kobiety, przywołując nowe trendy w naukowym podejściu do macierzyństwa i krytycznie odnosząc się do małej koncentracji naukowców na procesie rozwoju roli macierzyńskiej oraz jego uwarunkowaniach.

Badania własne zostały wyznaczone przez postawionych 17 pytań oraz sformułowane wobec nich hipotezy, z których większość, na co pozwalały dostępne źródła, została szczegółowo uzasadniona. Pytania, skrótowo biorąc, dotyczą następujących grup zagadnień: 1) zależności pomiędzy płcią psychologiczną a równowagą pomiędzy życiem rodzinnym i zawodowym oraz pomiędzy przekonaniami na temat roli płciowej i przyznawanej ważności rolom – rodzicielskiej, małżeńskiej, domowej i zawodowej a typem równowagi pomiędzy życiem rodzinnym i zawodowym; 2) zależności pomiędzy czynnikami środowiskowymi (liczba i wiek dzieci, czas pracy matki i partnera, opiekowanie się członkiem rodziny oraz otrzymywanie wsparcia w opiece nad dziećmi a typem równowagi pomiędzy życiem rodzinnym i zawodowym; 3) zależności pomiędzy typami równowagi a dobrostanem psychicznym i zadowoleniem z łączenia ról rodzinnych i zawodowej; 4) zależności pomiędzy płcią psychologiczną matek a przekonaniami odnośnie do roli płciowej; a odczuwaną satysfakcją z łączenia ról rodzinnych i zawodowej; a statusem ważności przypisywanym głównym rolom życiowym; a odczuwaniem konfliktu praca-rodzina/rodzina-praca; a odczuciem wzbogacania praca-rodzina/rodzina-praca. Ostatnia grupa pytań dotyczy sytuacji pandemii i poczucia obciążenia sytuacją pandemiczną w zależności od ukształtowanego typu równowagi pomiędzy życiem rodzinnym i zawodowym oraz w zależności od płci psychologicznej matek.

Podsumowując założenia badawcze należy stwierdzić, że zostały one przedstawione rzetelnie i dogłębnie. Zawarte w nim treści w pełni wprowadzają w stan badań i refleksji nad problemem pracy oraz stanowią wyczerpujące podstawy przygotowujące do dalszych etapów badań własnych.

Metoda badań i główne wyniki

Poszukiwanie odpowiedzi na pytania oraz weryfikacja hipotez zostały przeprowadzone przy użyciu dziewięciu narzędzi pomiarowych, które zostały bardzo dokładnie opisane. Są to: 1) Skala Wzbogacenia Praca-Rodzina; 2) Skala Konfliktu Praca-Rodzina 3) Inwentarz do Oceny Płci Psychologicznej – IPP; 4) Kwestionariusz Przekonań na Temat Ról Płciowych; 5) Kwestionariusz Dobrostanu Psychologicznego; 6) Kwestionariusz Obciążenia Pandemią COVID-19; 7) Skala Ważności Ról Życiowych; 8) ankieta socjodemograficzna wraz z pomiarem poczucia wsparcia ze strony partnera oraz poczucia obciążenia opieką nad dziećmi; oraz 9) Ocena Zadowolenia z łączenia roli rodzinnej i zawodowej.

Grupa badana liczyła 113 kobiet dobranych zgodnie ze strategią doboru celowego na podstawie kryterium wieku - do około 40 r.ż., pozostawania w stałym związku, posiadania potomstwa oraz zaangażowania w pracę zawodową.

Autorka szczegółowo opisuje badaną grupę matek w przejrzystych, licznych tabelach i rysunkach pod kątem zmiennych socjodemograficznych oraz statystyk opisowych. Przybliżyła również zastosowaną w projekcie badawczym organizację oraz wyjaśnia okoliczności, w jakich badanie było prowadzone, a mianowicie w okresie wybuchu epidemii COVID-19. Był to powód, dla którego badania prowadzone były w formie on-line. Ale należy odnotować, że doktorantka zachowała się jak prawdziwy naukowiec i uznała te naturalne okoliczności jako okazję do poznania problemu obciążenia pandemią oraz włączyła to zagadnienie do swego projektu badawczego, opracowując przy tym Kwestionariusz Obciążenia Pandemią Covid-19.

W części trzeciej pracy doktorskiej przedstawiona jest analiza uzyskanych rezultatów badawczych (rozdział 1) oraz ich dyskusja (rozdział 2). W rozdziale 1 autorka pracy odnosi się kolejno do wcześniej sformułowanych hipotez oraz do pytań, do których brakowało podstaw do postawienia hipotez. Bogactwo i wnikliwość przeprowadzonych analiz jest imponujące. Zwraca też uwagę estetyka oraz kolorystyka tabel i rysunków dostarczająca przyjemnych odczuć podczas śledzenia uzyskanych wyników badań.

Na początku rozdziału 1 znajdują się dane dotyczące podmiotowych uwarunkowań kształtowania się równowagi pomiędzy życiem rodzinnym i zawodowym. Spośród analizowanych uwarunkowań ważna statystycznie okazała się płeć psychologiczna. Wyniki badań pokazały, że grupa kobiet o androgynicznej płci psychologicznej częściej prezentowała korzystny typ równowagi pomiędzy życiem rodzinnym i zawodowym niż pozostałe typy równowagi. Kolejne analizy odnoszące się do środowiskowych uwarunkowań osiągania równowagi pomiędzy życiem rodzinnym i zawodowym pozwoliły stwierdzić, że posiadanie przez matkę większej liczby dzieci zwiększało prawdopodobieństwo ukształtowania się korzystnego niż pasywnego typu równowagi, a także, im starsze było dziecko, tym mniejsza była szansa na ukształtowanie się pasywnego typu równowagi w porównaniu do typu korzystnego. Ciekawe rezultaty dotyczyły różnic w typie równowagi pomiędzy życiem rodzinnym i zawodowym w grupach matek wykazujących się różnym poziomem nasilenia poczucia obciążenia opieką nad dziećmi. W grupie matek, które odczuwały małe obciążenie opieką nad potomstwem w porównaniu do grupy matek odczuwających duże obciążenie częściej występował korzystny typ równowagi. Co więcej, grupa matek doświadczająca dużego obciążenia opieką nad dziećmi, najczęściej przejawiała szkodliwy typ równowagi.

Następne analizy odnosiły się do relacji dotyczącej typu równowagi pomiędzy życiem rodzinnym i zawodowym a dobrostanem psychicznym i satysfakcją z osiągania balansu między rolą rodzinną i zawodową. Ustalono, że w grupie kobiet o korzystnym typie równowagi występował

istotnie wyższy poziom dobrostanu psychicznego niż w grupie kobiet wykazujących się typem równowagi pasywnej oraz szkodliwej. Co ciekawe, w grupie kobiet prezentujących aktywny typ równowagi pomiędzy życiem rodzinnym i zawodowym, poziom ich dobrostanu psychicznego był podobny do dobrostanu psychicznego w grupach kobiet o korzystnym i pasywnym typie równowagi. Natomiast najniższy poziom dobrostanu psychicznego wystąpił w grupie kobiet wykazujących się szkodliwym typem równowagi. Z kolei analiza zadowolenia z łączenia życia rodzinnego i zawodowego pokazała, że najniższy jego poziom był osiągnięty w grupie kobiet o typie równowagi szkodliwej, a w grupie reprezentującej typ aktywny równowagi odczuwane było mniejsze zadowolenie niż w grupie kobiet o pasywnym i korzystnym typie równowagi.

W ramach poszukiwania optymalnego dla młodych matek typu równowagi autorka przeprowadziła szereg szczegółowych analiz, spośród których zostaną obecnie przytoczone tylko niektóre. I tak warto zwrócić uwagę na następujące rezultaty – przy niskim nasileniu konfliktu praca-rodzina istotnie częściej występował w grupie matek korzystny oraz pasywny typ równowagi niż pozostałe typy równowagi; wysokiemu poziomowi wzbogacania częściej towarzyszyło ukształtowanie się korzystnego oraz aktywnego typu równowagi niż pozostałych typów równowagi.

Dalsze szczegółowe analizy odnoszą się do relacji pomiędzy płcią psychiczną a czynnikami istotnymi dla kształtowania się równowagi życia rodzinnego z zawodowym. Tu również pozostaje przytoczyć tylko niektóre efekty analiz. Ciekawe są rezultaty mówiące o tym, że: grupa męskich kobiet wykazuje się bardziej feministycznymi przekonaniami na temat ról płciowych niż grupa kobiet nieokreślonych; grupa kobiet androgynicznych oraz męskich odczuwa większe zadowolenie z łączenia ról rodzinnych i zawodowych niż grupa kobiet nieokreślonych. Inny interesujący rezultat dotyczy oceny ważności ról przez kobiety zróżnicowane ze względu na płć psychiczną, a zwłaszcza kobiet androgynicznych. Okazało się, że grupa kobiet androgynicznych największą ważność przypisywała roli rodzicielskiej, podobną wagę przypisywała roli małżeńskiej i domowej, a za najmniej ważną uważała rolę zawodową. Jednocześnie, co warto odnotować, grupa kobiet androgynicznych doświadczała silniej poczucia wzbogacania na linii praca-rodzina niż grupa kobiet nieokreślonych oraz silniejszego poczucia wzbogacania sfery zawodowej przez sferę rodzinną niż grupy kobiet męskich, kobiecych i nieokreślonych.

Ostatnia grupa wyników dotyczyła relacji pomiędzy równowagą w życiu rodzinnym i zawodowym a doświadczaniem obciążenia sytuacją pandemiczną. Ustalono m.in., że w grupie kobiet o męskiej płci psychicznej występowało słabsze poczucie obciążenia psychicznego związanego z pandemią niż w grupie kobiet androgynicznych oraz kobiecych. Na zakończenie analiz

wyników doktorantka skomasowała dane empiryczne w wieloczynnikowych modelach obrazujących badane zależności, co pozwoliło jej na syntetyczne podsumowanie efektów swojej pracy badawczej.

Obszerna i kompetentna dyskusja wyników badań zorganizowana jest wokół postawionych pytań i hipotez. Odwołując się do literatury przedmiotu autorka szczegółowo i wnikliwie wyjaśnia pozyskane rezultaty badań oraz poszukuje w sposób uzasadniony przyczyn niepotwierdzenia się wielu oczekiwań badawczych. Należy zgodzić się z twierdzeniem autorki pracy, że konstrukt równowagi pomiędzy życiem rodzinnym i zawodowym oraz forma jego pomiaru może budzić wiele wątpliwości, ale recenzowana praca wnosi cenny wkład w dyskusję nad jego rozumieniem. Również należy przyznać autorce rację, że pozyskiwanie przez nią danych empirycznych przebiegało w szczególnie trudnych okolicznościach, w trakcie ogłoszonej izolacji społecznej na skutek pandemii Covid-19. Autorka zastanawia się także nad problemem trafności doboru grupy badanej oraz jej liczebnością. Jeżeli chodzi o cechy grupy, to ze względu na zróżnicowanie struktur i sytuacji rodzinnych bardzo trudno jest dobrać homogeniczną, satysfakcjonującą badacza próbę rodzin. Natomiast wypada przyznać, że badana próba nie była zbyt liczna.

Należy również dodać, że autorka refleksyjnie odnosi się do uzyskanych wyników badań i rzeczowo generuje wizję dalszych badań. Podkreśla jednocześnie znaczenie swoich najcenniejszych ustaleń dotyczących kształtowania się określonego typu równowagi pomiędzy życiem rodzinnym i zawodowym, między innymi roli płci psychologicznej, czy poczucia obciążenia kobiet opieką nad potomstwem. Można jednak odnieść wrażenie, że ostrożność badawcza sprawia, że zbyt mało docenia wartość praktyczną wyników swoich badań.

Uwagi końcowe

W przedstawionej recenzji zwracałam uwagę na liczne zalety pracy, obecnie je wypunktuję.

1) Problem podjęty w rozprawie jest istotny z punktu widzenia teorii i praktyki psychologicznej. Wnosi znaczącą wiedzę do psychologii rodziny, psychologii rozwoju, a także psychologii pracy. Niewątpliwym walorem rozprawy jest uwzględnienie pozytywnego aspektu życia rodzinnego i zawodowego czyli wzajemnego wzbogacania się pełnionych ról – rodzinnej i zawodowej dla funkcjonowania młodych matek, a nie tylko ograniczanie się do przyjęcia perspektywy konfliktu pomiędzy tymi rolami. Zastosowanie koncepcji równowagi i modelu typów równowagi, a także uwzględnienie w rozważaniach oraz badaniach licznych podmiotowych i środowiskowych uwarunkowań otwiera nowe pola badawcze.

2) Wprowadzenie teoretyczne bazuje na bogatej literaturze, opracowane jest w sposób przemyślany i kompetentny. Dostarcza materiału do uzasadnienia pytań badawczych i hipotez.

3) Podstawy metodologiczne pracy są spójne z założeniami teoretycznymi. Zwraca uwagę duży pakiet narzędzi pomiarowych oraz ich dokładana prezentacja.

4) Analiza wyników jest rzetelna, uporządkowana i pogłębiona, bazuje na adekwatnie dobranych statystykach. W dyskusji wyników obecne są odwołania do literatury przedmiotu. Krytyczne uwagi w stosunku do badań własnych oraz twórcze spojrzenie doktorantki na perspektywy dalszych badań zdają się wskazywać na szanse dalszego rozwoju studiów nad problemem równoważenia pomiędzy rolami rodzinnymi i zawodowymi

5) Praca od strony formalnej i estetycznej została wyjątkowo starannie przygotowana.

Ogólna ocena pracy

Konkludując, rozprawa jest bardzo ciekawa i rzetelnie opracowana. Nawiązuje do bogatej literatury przedmiotu. Jej problem badawczy jest oryginalny i ważny z punktu widzenia tak teorii, jak i praktyki. Napisana została dobrym językiem naukowym. Wnosi nowe treści do wiedzy psychologicznej oraz dostarcza podstaw do przełożenia teorii na działania praktyczne.

W związku z powyższym stwierdzam, że rozprawa spełnia warunki określone w ustawie o tytule i stopniach naukowych. Na tej podstawie składam wniosek o dopuszczenie mgr Olgi Capały do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Ludwika Wojciechowska